

Acolliment lingüístic. Conclusions de la jornada de Tarragona

La diversitat de professionals i de mirades sobre la immigració que es van aplegar en la jornada del 22 de febrer a Tarragona obre noves perspectives en el treball sobre l'acolliment lingüístic i l'acolliment de les persones immigrades en general.

Introducció

El dia 22 de febrer es va fer a Tarragona un jornada dedicada a l'acolliment lingüístic. Per primera vegada s'hi assajava una fórmula que anava més enllà del contingut habitual de les jornades formatives que s'havien dedicat a aquest tema: a més del format de conferència i presentació de materials i experiències, s'abordava la qüestió del treball conjunt dels diferents professionals que tenen contacte amb els col·lectius de nouvinguts (des de tècnics d'immigració que no tenen la llengua com una de les seves tasques encomanades fins a personal d'Educació, d'escoles d'adults, o del Consorci per a la Normalització Lingüística, que tenen la llengua com a objecte de treball).

La manera com es va concretar aquesta qüestió va ser un taller en què es va mirar d'agrupar de la forma més coherent possible les persones inscrites a la jornada segons un criteri territorial. És a dir, es va intentar que les persones que actuen en un mateix espai territorial es trobessin i es plantegessin com resoldrien una feina determinada que se'ls proposava en forma de cas pràctic, simulant una situació real.

Lògicament, era un objectiu central de la jornada posar damunt de la taula el tema del treball col·laboratiu, la necessitat d'acollir integralment les persones nouvingudes i el paper central que té la llengua en aquest procés.

En realitat, el fet de plantejar-se casos pràctics no era altra cosa que el pretext per reflexionar al voltant de la manera com s'està treballant i com es podria millorar. D'aquesta reflexió han sorgit dos blocs d'informació: d'una banda, s'ha dibuixat quina és la situació en què es treballa; i, de l'altra, han sorgit iniciatives i suggeriments que es creu que poden millorar aquest entorn de treball. D'aquestes iniciatives, n'hi ha que són més o menys a l'abast dels professionals i n'hi ha que depassen aquest espai i depenen d'altres instàncies (les polítiques) a les quals es farà partícip d'aquestes conclusions.

Descripció de la situació actual

En general, els ajuntaments grans disposen de recursos per informar bé les persones nouvingudes de l'oferta d'acolliment lingüístic, i ho fan; però els pobles petits, no, tret dels casos en què es fa a través del consell comarcal.

És molt destacable la importància que té que les escoles d'adults facin cursos d'acollida, naturalment en català, i el valor afegit del voluntariat lingüístic com a element facilitador de la integració.

Alhora, hi ha entitats d'assistència social (Creu Roja, Caritas) i sindicats que

fan una funció en el procés d'acollida. També hi ha activitats complementàries organitzades per organismes diversos. Les AMPA i altres espais de relació són (i encara ho poden ser més) entorns que afavoreixen la integració. També la interacció amb col·lectius d'immigrants pot comportar efectes positius en l'acolliment.

La col·laboració entre tots els serveis d'acollida, com ja es fa en alguns llocs, és un element clau. Manca una entitat que coordini l'oferta d'acolliment lingüístic i un espai de coordinació entre els diferents organismes que s'hi dediquen, i encara més entre els que fan cursos de català (especialment CPNL i escoles d'adults). És urgent definir les feines de cada organisme per evitar duplicacions i rendibilitzar el treball que es fa. Especialment important és establir qui té la responsabilitat d'alfabetitzar.

De la mateixa manera, cal atendre la diversitat de funcionament dels diferents organismes a l'hora de proposar projectes comuns (que han de ser assumibles per tothom) i espais de coordinació, que s'han d'entendre com a entorns col·laboratius.

Pel que fa al vessant més didàctic, manquen protocols comuns per conèixer el nivell formatiu i lingüístic dels nouvinguts, i itineraris definits que facilitarien l'orientació de l'acolliment. També es constata que hi ha cursos massa llargs i poc adaptats a les necessitats d'ús. Com a qüestió més general, però relacionada directament amb l'ensenyament del català a adults, hi ha dificultats relacionades amb les barreres culturals, la poca constància de part de l'alumnat, el treball amb persones no alfabetitzades, la petició de castellà, etc.

La població en edat escolar queda atesa per l'Equip d'Assessors en Llengua i Cohesió Social del Departament d'Educació i, a més, hi ha altres activitats com ara l'acompanyament o el voluntariat lingüístic que contribueixen a millorar l'acolliment lingüístic que es fa als centres educatius. Quedaria menys garantida l'atenció als centres sense aula d'acollida, en cas que no disposessin del pla d'acollida actualitzat.

Activitats tècniques a l'abast

S'apunta com una activitat molt recomanable fer una jornada cada any, la qual cosa no treu que es facin trobades periòdicament per zones, que també es considera una iniciativa molt desitjable. Caldria plantejar-se com millorar la jornada introduint-hi variacions; per exemple, si es mantenia la varietat de destinataris (o es feien sessions simultànies per satisfer millor la diversitat d'interessos en funció de les dedicacions professionals), si calia reservar més espai per al debat, si convenia dedicar monogràficament la jornada a un tema concret, etc.

Es considera una idea molt interessant la creació d'un espai web per poder disposar d'un lloc comú de tots els serveis que treballen d'alguna manera l'acolliment lingüístic (i pensat per a aquests serveis), en el sentit que tots els professionals hi poguessin trobar informació actualitzada. Bàsicament, sobre cursos i tota mena de recursos i serveis a l'àrea del Camp de Tarragona, inclòs l'accés als recursos formatius dels diferents organismes participants a través d'enllaços amb els seus webs.

També es detecta la necessitat d'establir espais de reflexió dedicats a qüestions no resoltes, com ara el tema de les barreres culturals o la petició de castellà per part de persones nouvingudes. Ja és difícil posicionar-se individualment en relació amb aquestes qüestions, però com a professionals cal adoptar el criteri institucional, i no sempre és prou explícit. Hi hauria la possibilitat de fer-ho en el marc de la jornada anual i d'integrar en aquest procés de reflexió entitats de foment de l'ús del català com la Plataforma per la Llengua.

Serà bo fer arribar les conclusions als participants en la jornada i als mitjans de comunicació. També als responsables polítics de les institucions que desenvolupen feines relacionades amb l'acollida de persones nouvingudes. Alhora, difondre-les en el marc del web de la llengua catalana, juntament amb altre material d'interès de la jornada. I, finalment, publicar-les a la revista *Llengua i Ús* i fer-ne una difusió especial, com a mínim al Camp de Tarragona.

Seria molt recomanable elaborar un model de protocol de coordinació que pugui ser aplicable en l'àmbit municipal, comarcal o de l'espai territorial que es determini segons les necessitats de cada lloc, a fi d'establir un marc de treball al més complet i col·laboratiu possible, amb la vocació d'oferir un model adaptable en tots els casos.

De la mateixa manera caldria elaborar un model de guia de recursos adreçada a la població, d'àmbit municipal, comarcal o de l'espai territorial que es determini segons les necessitats de cada lloc, que servís de pauta per a aquelles zones on encara no en disposen, la qual cosa facilitaria l'accés a la informació.

Des d'un punt de vista eminentment pràctic, convindria elaborar un protocol lingüístic (guia de conversa) per a professionals de la immigració a fi que disposin de recursos a l'hora d'adreçar-se en català a persones nouvingudes amb un coneixement molt limitat de la llengua del país.

En la mateixa línia, seria bo elaborar un model de protocol lingüístic (guia de bones pràctiques) per a organitzacions seria útil perquè tot el personal d'aquestes organitzacions conegués formalment els criteris de comportament lingüístic de la institució on treballa.

Finalment, intentar introduir continguts relacionats amb l'acolliment lingüístic en publicacions elaborades des d'associacions o mitjans de comunicació propis de col·lectius de nouvinguts podria ser una bona manera de fer-los més pròxima la llengua catalana.

Qüestions que depassen el nivell tècnic

Algunes de les propostes sorgides de la jornada no són a l'abast del treball que desenvolupen les persones dedicades a l'acolliment lingüístic. Entre d'altres coses, és per aquest motiu que s'ha cregut que era necessari fer arribar aquestes conclusions als responsables polítics, perquè és des d'aquest nivell que es poden prendre determinades decisions que permetrien dur a terme aquestes altres iniciatives. Concretament, n'hem recollit quatre.

En primer lloc, s'ha considerat que podia ser molt interessant estendre a Catalunya el format de la jornada que s'ha fet a Tarragona, ja que, probablement, això facilitaria la possibilitat de conèixer altres realitats, experiències i materials.

En segon lloc, sembla important promoure el programa integral d'acollida des de les institucions, que seria la màxima expressió de la coordinació reclamada pels professionals participants en aquesta jornada. A l'apartat anterior es recullen força propostes que poden conduir a un model de treball en xarxa, altament col·laboratiu (l'elaboració dels diferents protocols, la creació de l'espai web i altres), però la implicació institucional és imprescindible per garantir el compromís necessari i una certa continuïtat.

En tercer lloc, es reclama més formació per a les persones que treballen en acolliment lingüístic. Probablement passarà molt de temps fins que aquest col·lectiu se senti prou format per fer front a la feina amb la seguretat suficient, ja que la realitat és molt canviant i calen coneixements molt més amplis i pro-

funds per atendre les situacions noves amb els recursos necessaris. Amb tot, la possibilitat de formar-se més i millor seria molt convenient.

I, per acabar, tot i que l'augment als últims anys ha estat molt notable, caldria continuar incrementant l'oferta de formació lingüística adreçada a persones novvingudes.

Un cop vist el treball que s'ha conclòs que s'hauria de dur a terme, només queda plantejar la manera d'organitzar-lo perquè, efectivament, es pugui fer. En aquest punt cal prendre com a referents dos eixos bàsics per evitar desviar-se de les línies de treball que són realment factibles, i intentar no perdre'ls de vista.

D'una banda, com ja ha quedat establert al punt anterior, els límits de l'abast del treball tècnic, que han de definir l'espai d'actuació que li correspon i vehicular allò que se n'escapi (eix tècnic/polític). De l'altra, l'organització territorial d'aquest treball, que ha d'acabar sent local en la seva execució material, encara que hi hagi una feina prèvia més general, molt necessària per dur a terme una feina coherent i per facilitar el treball d'execució més concret (eix territorial).

Per anar del general al particular, i enllaçant amb la idea exposada al final del paràgraf anterior, sembla que la fórmula més adequada per desenvolupar les diferents propostes de caràcter general seria organitzar grups de treball a fi d'elaborar pautes genèriques que es poguessin aplicar després en l'àmbit local. Així, per exemple, els models de protocols o guies, la creació d'un espai web o l'organització de la jornada per al 2008 (i l'establiment d'espais de reflexió que hi estaria lligat) haurien de ser assumits per diferents grups.

I, pel que fa a l'aplicació de les diferents propostes en l'àmbit local, sembla que un model vàlid, ja existent (amb tots els avantatges que representa el fet de no haver-lo de crear de nou), podria ser el marc dels plans d'entorn del Departament d'Educació, sempre que estiguin oberts a tots els organismes que facin acolliment lingüístic en l'espai territorial que ocupin. Sembla innecessari, tenint en compte la representació que apleguen les comissions d'aquests plans, crear una estructura nova que estaria formada per molts membres coincidents.

En els llocs on no hi ha pla d'entorn, s'hauria de crear una comissió d'acolliment municipal o comarcal (o de l'àmbit que fos més adequat) als llocs on encara no estigui creada. En aquest cas, seria bo que l'ajuntament o el consell comarcal n'assumís el lideratge; i, si no fos possible, caldria adaptar-se en cada cas a la realitat del lloc.

Un cop constituïts i reconeguts els espais de treball, la metodologia hauria de partir de l'anàlisi de la situació de cada lloc (repàs d'allò que s'ha exposat al segon punt d'aquestes conclusions) per assegurar que no es doni per assolit allò que no hi està. I, un cop superat aquest nivell, servir-se de les propostes del tercer apartat com a pauta per anar desenvolupant la feina relacionada amb acolliment lingüístic al territori corresponent.

Finalment, també convindria plantejar-se l'obertura a col·laboracions amb les quals potser fins ara no s'ha comptat d'una manera prou general, com ara organitzacions d'assistència social, sindicats, organitzacions de defensa de la llengua com Plataforma per la Llengua, etc.

Final

